

بی‌جاست، این کار میدانی خواهد شد برای به هدر دادن وقت و فرصتهای خود و دیگران.

مجله‌آینه پژوهش یکی از نشریاتی است که همان گونه که در صفحه حقوقی آن آمده، به انگیزه بهسازی پژوهش و نشر و انتقال تجربه‌ها در تحقیقات و پژوهش، هر دو ماه یک بار انتشار می‌یابد. این مجله در شماره ۴۱ خود (سال هفتم، شماره پنجم، آذر-دی، سال ۱۳۷۵) به درج مقاله‌ای تحت عنوان «کشتی شکسته» پرداخته و هدف عمده آن نقد چاپ کتاب سفینه‌البحار است که در ۸ جلد از سوی شرکت انتشارات اسوه به زیور طبع آراسته شده است.

نویسنده محترم مقاله سعی کرده نقاط ضعف کار انجام شده را در معرض دید و قضاوت خوانندگان خود بگذارد. عمده‌ترین اشکالات که به نظر نویسنده محترم آمده بر دو محور دور می‌زند:

الف. ایرادهایی که صرفاً مربوط به اشتباهات تایپی و حروفچینی است که ۸۰٪ ایرادها و اشکالات مطرح شده در مقاله مزبور مربوط به این موضوع است. این راه‌همه نیک می‌دانیم که متأسفانه در حال حاضر هیچ کتاب چاپی، خالی از اغلاط حروفچینی نیست، به خصوص اگر کتاب عربی باشد که میزان این لغزش در آن مضاعف است. به عنوان مثال در همین شماره از مجله‌آینه پژوهش (شماره ۴۱ سال هفتم، شماره پنجم، آذر-دی، ۱۳۷۵) با یک نگاه گذرا، تنها در یک مقاله، آری در یک مقاله سی و هشت غلط فاحش تایپی دیده شد، و این علاوه بر اغلاط انشایی و ویراستاری متعدد است. نام مقاله «کتابشناسی تاریخ پژوهی» است، که در صفحه ۹۴ مجله درج شده، و این در حالی است که این مجله خود مدعی دقت در ویراستاری و غلط‌گیری است.

این می‌رساند که با تمام تلاشی که در جهت کم غلط بودن کتاب می‌شود، باز غلطهایی از نظر پنهان می‌ماند؛ و مجله‌ای که در یک مقاله اش سی و هشت غلط فاحش حروفچینی وجود دارد شایسته نیست کتابی را به خاطر غلط‌های چاپی این گونه

در شماره ۴۱ مجله‌آینه پژوهش نقدی بر «سفینه‌البحار» تشریافت. مدیر عامل محترم شرکت چاپ و انتشارات اسوه، جناب آقای محمد جعفر تجلی پاسخی به نقد فرستاده‌اند؛ و در نامه ضمیمه‌ای خواسته‌اند که عیناً چاپ شود. پاسخ مشتمل است بر این ادعا که ۸۰٪ نقدهای یاد شده تایپی و حروفچینی است!! بر این اساس و برای موجه جلوه دادن این اشتباهات فهرستی مفصل از اشتباهات چاپی مجله‌آینه پژوهش را ارائه داده‌اند. پاسخ نقد را عیناً می‌آوریم، اینکه در این پاسخ، نقدها جواب داده شده است یا نه؟ و اینکه آن نقدها ۸۰٪ تایپی بوده است یا نه؟ داوری با خوانندگان است. یادآوری کنیم که از سفینه‌البحار چاپی منقح، تحقیقی و دقیق در حال نشر است و دو جلد آن نشر یافته است.

آینه پژوهش

* شکستن کشتی با نقد و پژوهش ...

یکی از سنتهای حسنه‌ای که در دهه اخیر در عالم مطبوعات رواج یافته، مسأله نقد و بررسی آثاری است که توسط افراد یا مؤسسات اسلامی منتشر می‌شود. این کار، کاری بسیار مطلوب و بجاست و هیچ عاقل دوراندیشی نمی‌تواند منکر آثار پسندیده و ارزشمند آن باشد. بدون شک همان گونه که گفته‌اند و شنیده‌ایم، به مصداق «سخنی که از دل برآید، لاجرم بر دل نشیند»، اگر نقد و نظرها بر مبنای اصلاح و از روی دقت و دلسوزی ارائه گردد و غرض از آن، ارائه طریق و رشد و بالندگی این گونه فعالیتها باشد، جز پویا شدن و جهت دار شدن تحقیقات به راه دیگری نخواهد انجامید؛ اما اگر خدای نخواسته از این هدف متعالی عدول شود و صفحات مجلات تنها به عیب‌جویی، تصفیه حساب، زورآزمایی و ... تبدیل گردد، گذشته از این که انتظار پویایی کار تحقیق از آن

بسم الله وله الحمد

نهج البلاغه فراوان به فارسی ترجمه شده است. و هر یک از مترجمان در حد توان کوشیده است خدمتی انجام دهد. بعضی لفظ به لفظ ترجمه کرده اند و بعضی ترجمه را با شرح آمیخته اند و بعضی هم فراتر رفته و خود از زبان امام سخن گفته اند. سعی همه شان مشكور است و مزد آنان با پروردگار غفور.

نهج البلاغه گذشته از دارا بودن معنی های بلند - که خامه این بی بضاعت - بلکه بضاعت منداها هم - در بیان آن توانا نیست، از زیبایی های لفظی فراوان نیز برخوردار است. من در حد استطاعت خود کوشیده ام اندکی از آن زیبایی ها را در ترجمه بیاورم از آن جمله صنعت سجع و مراعات النظیر است.

نخواستیم ام نهج البلاغه را کلمه به کلمه به فارسی متداول امروز برگردانیم و نخواستم اندیشه خود را به امام متقیان نسبت دهم.

واژه های فارسی که برای برگرداندن واژه عربی گزیده شده، نااندیشیده نیست. بارها به کتابهای نظم و نثر از آغاز پیدایش آثار دری تا عصر شریف رضی مراجعه شده و گاه برای انتخاب لفظی دقیقه ها وقت به کار رفته و با دوستان مشورت کرده ام؛ مثلاً کوشیدن که پنداشته اند، غزو به سعی و سعی به کوشیدن ترجمه شده. هر آشنا به ادب عربی میدانند غزو بمعنی سعی نیست تا به کوشش ترجمه شود بلکه کوشش معادل غزو بوده است. بدین کاربردها توجه کنید:

به نیزه بکوشید در کارزار

برآرید یکسر از ایشان دمار

فردوسی

نیکو بکوشید و هزیمت بر خوارزمیان افتاد (تاریخ بیهقی)

هر دو لشکر نیک بکوشیدند و داد بدادند. (تاریخ بیهقی)

چنانکه می بینید، کوشیدن در این کاربردها بمعنی رزمیدن است. گاه معنی در منطوق نبوده اما مفهوم آن را می رسانده است، مثلاً واژه (تیر روان) که در لفظ نیست، اما می دانیم الف و لام در «القوم» عهد ذهنی است و امام آن مردم را در دیگر فرموده خود چنین می شناساند «جفاة طغاة و عبید اقزام» اگر گاهی برای رعایت سجع جمله ای افزوده شده آن افزونی با خط ریز میان دو خط تیره قرار گرفته است. چنانکه در مقدمه نوشته ام کار خود را بی نقص ندانسته ام و از ادیبان و دانشمندان خواسته ام مرا یاری کنند تنی چند منت نهادند و یادآوری هایی کردند و در مقدمه از آنان تشکر کرده ام.

از سال ۱۳۶۸ که این کتاب از چاپ درآمد تا امروز ده بار چاپ شده و یکصد هزار نسخه آن در دسترس علاقه مندان قرار گرفته است. ده ها نامه در تشویق این خدمتگزار نوشته اند و نویسندگان عموماً از ادب دوستان و استادان ادب فارسی بوده اند. می توان گفت همه آنان از ذوق بی بهره اند یا ذوقمندند نمی دانم. خدای بزرگ ما را توفیق خدمت عطا فرماید.

مورد انتقاد قرار دهد و محقق آن را به «وارونه سازی»، «تحریف و تصحیف»، «سهل انگاری» و «تباه سازی» متهم کند. این خود بالاترین نوع وارونه سازی و تحریف حقیقت و دلیل روشنی بر بی تقوایی و غرض ورزی است.

ب. ایرادهایی که مربوط به اصل کتاب است؛ یعنی محدث قمی (ره) در سفینه البحار عبارتی را آورده که با عبارت بحار و یا مدرک آن وفق نمی دهد که طبعاً در چاپ جدید سفینه نیز همان گونه که محدث قمی آورده ذکر شده است. ناقد محترم این را به عنوان یک ایراد مهم تلقی کرده، در حالی که اگر ایرادی باشد در مؤلف کتاب است، زیرا امانتداری اقتضا می کند که عین عبارت مؤلف آورده شود و گر نه چه کسی نمی داند که مصادر بحار مانند خود بحار تصحیح نشده و این پریشانی به مصادر دیگر هم راه پیدا کرده است.

همان گونه که در مقدمه چاپ جدید آمده، محقق با علم و اطلاع از این اغلاط و اختلاف در نقل روایات، در کمال تواضع انجام این مهم را به اهل نظر و افراد خبره واگذار نموده. در چاپ جدید سفینه البحار گذشته از حروف چینی جدید برای سهولت دسترسی به مطالب به کارهایی از قبیل: شرح واژه های دشوار، ترجمه برخی از اشعار، نشانی آیات، حذف حروف ابجد که نشانگر تاریخ ها و مجلدات بحار الانوار است و تبدیل آنها به ارقام و مشخص کردن نشانی موضوعات در پاورقی ها با رمز (ق) برای چاپ قدیم بحار و رمز (ج) برای چاپ جدید آن اشاره شده و در هیچ کجا ادعای تحقیق و تصحیح متن کتاب نشده. ناقد محترم یا مقدمه را درست نخوانده و یا از آن غفلت نموده اند، و در مقاله خود به عنوان تحقیق و تصحیح از این اثر یاد کرده اند که صحیح نیست.

در عین حال ما ضمن قبول انتقادهای بجا و سازنده، هم اکنون مشغول اصلاح و بازنگری نقص هایی هستیم که در این اثر گرانقدر وجود دارد که امیدواریم بتوانیم در چاپهای بعدی آنها را اعمال کنیم.

در شماره ۴۳/۴۹ در ضمن نقد کتاب «زبان فارسی ۱ و ۲» نویسنده مقاله اشاره ای نقدگونه داشته اند به ترجمه از نهج البلاغه در ترجمه گرانقدر استاد ارجمند حضرت دکتر سید جعفر شهیدی استاد با توجه به آن اشاره توضیحی مرقوم داشته که می آوریم.